

2,739

సామలసాన

జ్ఞాతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

పంపుటము 12

రాజమహేంద్రవరము 16-7-1989, 1-8-1989

సంచికలు 18, 9

— ఈ సంచికలో —

1. ప్రాచీన సాహిత్యంలో సంకలన కృతులు	1- 2
2. సమగ్రాంధ సాహిత్య సమాలోచనము	2- 9
3. నాటి మేటి పత్రికా సంపాదకుడు - కోల వెన్ను	9-10
4. గోకులపాటి కూర్మనాథకవి విజయరామ శతకము	11-12
5. పితాపురం సంస్థానంలో మణిపూస శ్రీ దేవులపల్లి
సుబ్బరాయశాస్త్రి	13-14
6. సూరి హృదయంగమములు	15
7. కొప్పరపు సోదరకవుల సమస్యపూరణం	16

రాజీవు సంచికలో:.. ద్రావిడభాషలు ఒక పరిశీలన, సాంస్కృతిక నవలా శిల్పి బలివాద, పొడుపుకథలు పదనకవిత్వలాంటివే.
ప్రాచ్యాచార్య యస్వీకృతులు-నమీష, ఇందిరాజీపై ఎలిజీలు మొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 కేడీలలో ప్రచురింపబడును.

వందశ్చర చందా రు. 12-00

6 మాసములకు రు. 6-00

విడి ప్రతి 0-80 పై.

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి
Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

1. ప్రాచీన సాహిత్యంలో సంకలన కృతులు

—డా॥ గొల్లకోట సూర్యకృష్ణారావు

దక్షిణ భారతదేశ భాషలలో ప్రథమంగా తమిళం, అటుపై కన్నడం, తరువాత తెలుగు ప్రాచీన భాషలు. ఈ మూడు భాషల్లో కూడా కొన్ని వందల యేళ్ళ క్రితమే సంకలన సాహిత్యం ఉద్భవించి, వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. ఈ సంకలన సాహిత్యంవల్ల నాటి కావ్యస్వరూపాలు నిర్దిష్టంగా తెలియకపోయినా, అనాటి చారిత్రకాంశాలతోపాటు, నేడు మనకు తెలియని కవులను ఎందరినో తెలుసుకోగలుగుతున్నాం. నాడు పరిశీలించిన సాహిత్యం కొంతవరకునైనా పాండగలుగుతున్నాం.

సంకలన సాహిత్యం ఏ ఒక్క కవికి చెందినది కాదు. ఆ కాలంలో కొంతమంది కవుల కావ్యాంశు (కవితలను) మరొక సమర్థుడైన కవి వీరి మార్చి, తన కవిత్వాన్ని కూడా కొంత జోడించి ఒక ఉద్గ్రంథంగా రూపొందిస్తూ వస్తున్న పని ఇది.

తమిళంలో అతి ప్రాచీన దశకు చెందినది సంగం సాహిత్యం. ఈ సంగం సాహిత్యం అంతా సంకలన సాహిత్యమే. ఈ సంగం కబ్బం సంస్కృత సంఘ కబ్బానికి

రూపాంతరం. కొద్దమత ప్రచారంలో ఈ కబ్బం మరింత ప్రచారంలోకి వచ్చింది.

తమిళ సాహిత్యంలో సంగం సాహిత్యం క్రీస్తుపూర్వం ఒకటి, రెండు శతాబ్దాలలో వర్ధిల్లిందని కొందరు విశ్వసిస్తే, క్రీస్తుశకం 7, 8 శతాబ్దాలలో వర్ధిల్లినట్లు మరికొందరి విశ్వాసం. కాని ఈ శతాబ్దాలలో దక్షిణాపథంలో పల్లవభూపతులు రాజ్యాధికారం చేస్తుండేవారు. కైస, వైష్ణవ మతములు ప్రచుర ప్రచారంలో ఉండేవి. కాని సంగం వాఙ్మయంలో కైస, కొద్ద మత ప్రళంసా, తమిళ రాజ్యమునకు చెందిన చేర, చోళ, పాండ్య మహిళలకు ప్రళంసా కనిపిస్తున్నవి. అందువల్ల 7, 8 శతాబ్దాలలో గాక, అంతకు పూర్వమే సంగం వాఙ్మయం వెలుగులోకి వచ్చి ఉందా అని తెలుగు సాహిత్యంతోపాటు తమిళ సాహిత్యాన్ని కూడా ఆచార్య పట్టిన ఆచార్య చల్లారాధాకృష్ణశర్మగారు తమ అభిప్రాయాన్ని తెలియచూచారు. కాబట్టి సంగం సాహిత్యం నిర్వ్వంద్యంగా క్రీస్తు ప్రథమ శతాబ్దానికి మునుపే ప్రారంభం అయిందని చెప్పవచ్చు.

సంగం అంటే సమాహం అని అర్థం. సాహిత్యానికి చెందింది కాబట్టి కవి సమాహాలు అని తెలుస్తుంది. ఇటువంటి 'సంగం'లు మూడు కనిపిస్తున్నాయి. 1. తలైచ్చంగం (తొలిసంగం), 2. ఇడైచ్చంగం (మధ్యసంగం), 3. కడైచ్చంగం (కడసంగం) అని వీటిని వ్యవహరిస్తారు.

తమిళ సాహిత్యంలో 'అగనానూలు, పుటనానూలు' ప్రకృతమైన సంకలన కృతులు. అగనానూలులో మధురగాథలు, పురనానూలులో వీరగాథలు చిత్రితాలు. వీటిలో అనాటి తమిళుల ఆచారవ్యవహారాలు, పెండ్లిపేరంటాలు, రాజులు వారి యుద్ధవిధానాలు మొదలైన ఎన్నో విషయాలు తెలుస్తున్నాయి.

తమిళంలో 'కడసంగం'లోని సంకలన కృతులే వెలుగుచూశాయి. పూర్వకవుల చెప్పిన కవితల్ని కడసంగంలోని కవులు గ్రంథస్థం చేశారు. ఎట్టొక్క, పత్తుప్పాట్టు, వడినెన్ కీర్ కొలమ్మ మొదలైనవి ఇలా వీరి మార్చిన పే. ఎట్టొక్కలో ఎనిమిది కావ్యాలు, పత్తుప్పాట్టులో పది కావ్యాలు, వడినెన్ కీర్ కొలమ్మలో

పద్దనిమిది కావ్యాలు సంకలనాలుగ రూపొందించబడ్డాయి.

అగం అంటే ప్రేమ లేదా ఏకమనస్సు లైన నాయికానాయకుల మధురమైన భూతి అని స్థూలంగా నిర్వచించవచ్చు. పాండ్యభూపతి అయిన 'ఉగ్ర పెరువకుడి' ఆడరణితో 'దుద్రకర్మ' అనే పండితుడు 'అగ నానూలు' కృతిని రాయారచేసాడు. దీనిలో 144 మంది కవులు రచించిన గీతాలు ఉన్నాయి. వీటిలో చాలవరకు దేశీ సాహిత్యఫణితులకు చెంది ఉండడం మరొక విశేషం.

అచార్య చల్లా రాధాకృష్ణశర్మగారు ఈ గీతాలలో కొన్నిటిని తెలిగించారు. రథారూఢుడైన ఒక ప్రియుడు తన ప్రేయసిని త్వరితంగా కలుసుకోవడానికి సారథితో ఈవిధంగా అంటున్నాడు.

“వాన రోజులు వెనుకపట్టి
వాసరమ్మలు చాల గడిచె
వినిపించుచున్నవి కప్పల బెక బెకలు
కనులు సగ ము మూసికొని- ఆ మడుగులో
తనివితీర జంకలు త్రాగుచున్నవి నీళ్ళు
పుడమిని రాల్చెను పువ్వులు చెట్లు
పడగలు విప్పిన పాములవోలె
గుమములు వికసించెను కొన్ని
అరడమ్మ నడుపుమోయి
శరవేగమ్మన సుఖుడా
త్వరగా కలిసికొనవలె నాప్రేయసిని,”

పుటనానూలుతో ఎన్నో చారిత్రకాం కాలు వెలుగులోకి వచ్చాయి. ఈవిధంగా తమిళ సాహిత్యంలో సంకలన కృతులు అమిత ప్రాధాన్యాన్ని సంతరించు కున్నాయి.

కన్నడంలోకూడా ఈసంకలనకృతులు అపారంగా వెలువడ్డాయి. హాలనిచేత సంకలితమైన గాథాసప్తతిలో కొన్ని కన్నడ పదాలున్నాయి. కాబట్టి గాథా సప్తతిలో కన్నడిగులకు సంబంధించిన

2. సమగ్రాంధ్ర సాహిత్య సమాలోచనము

(గత సంచిక తరువాయి)

5వ సంపుటము

(18) “పుడమోతమ గజవతి.... హారా వళి, త్రికాండశేషం, పద్మావతి మొదలైన గ్రంథాలు వ్రాశాడట. ఇవన్నీ నేటికీ అచ్చు కాలేదు.” (5 సం-7 పుట)

పుడమోతమువి హారావళి, త్రికాండ

అంకాలు కొన్ని పొందుపరచబడి ఉన్నాయని భావించవచ్చు. మడికి సింగన సంకలనీతి సమ్మతంలో గజాంతుకుని పేర్కొన్నాడు. ఈ గజాంతుకుడు పేరు కన్నడంలో ప్రముఖంగా కనిపిస్తుంది. ఎందరో కన్నడ కవులు గజాంతుకుణ్ణి కీర్తించారు. అయితే ఈ గజాంతుకుడు మడికి సింగన పేర్కొన్న గజాంతుకుడు ఒకరే అని కొందరి అభిప్రాయం.

ప్రాచీన కన్నడ సాహిత్యంలో సంకలన కృతులకు ప్రాధాన్యం ఉన్నట్లుగ కన్పించడం. ఆధునికంగా సంకలన సాహిత్యం విషయంలో చాలా కృషి జరిగింది. జానపద విజ్ఞాన సంకలనాలు అమితంగా ప్రచురింపబడ్డాయి నేడు.

ఇక తెలుగు సాహిత్యంలో ఈ సంకలన కృతులు అమితాదరణ పొందాయి. తెలుగులో ఈ సంకలన సాహిత్యానికి శ్రీకారం చుట్టినవాడే మడికి సింగన. మొదలుకుడి లేని ఈ సంకలన సాహిత్యంకల్ల ఎంతోమంది కవుల పద్యాలు కాలగర్భంలో కలిసిపోవడానిలిచాయి. దీనిలో ప్రాచీనకవులు చెప్పిన నీతిపద్యా లకు చోటు దొరికింది. ఇదిగూ క్రీ.శ 14శ. ఉత్తరాధ్యానికి చెందినవాడు. ఇతని తరువాత చెప్పకోదగిన సంకలనకర్త పెదపాటి జగ్గన్న. శేవలం కవులపేర్లనే కాకుండా గ్రంథాలపేర్లనుకూడా ఉటంకించడం జగ్గన్న చేసాడు. సంకలనకర్త

శేషము, ఏకాక్షరీకోశము భాషావృత్తి మొదలగునవి పెక్కుమారు లాంధ్రనగర లిపులలో నచ్చువడి వతన పాఠములలో నున్న గ్రంథములు. త్రికాండశేషమునకు సింహళ వండి తులు శ్రీ కీలస్కంధ యతివద్యులు 'సారాఢ చంద్రిక' యను వ్యాఖ్యను రచించి 1918లో బ్రకటించిరి. హారావళి, ఏకాక్షరకోశము -

పేరు తెలియకపోయినా 'ఉదాహరణ పద్యాలు' అనే పేరుతో మరో ప్రాచీన సంకలనకృతి కూడా ఉంది. దీనిలో 78 గ్రంథాల పేర్లు ఉటంకింపబడ్డాయి.

ఇక ఆధునిక సాహిత్యంలో ఈ సంకలన కృతులు అమితంగా వెలువడ్డాయి. నూక్తి, నీతి, నాటికా, గేయ, కథా, నవలా, వ్యాసం మొదలైన పేర్లతో వందలకొద్దీ సంకలన గ్రంథాలు తెలుగులో వెలువడ్డాయి. వీటి వైవిధ్యం ఇంత అని చెప్పనలవికాదు. సంకలనాల వైవిధ్యం చెప్పాలంటే చాలా చెప్పట రావాలి. (చూ. ఆంధ్ర వాఙ్మయంలో సంకలన గ్రంథాలు-తెలుగు విద్యార్థి) ఈ కృషికి సాహిత్య అకాడమీ వంటి సంస్థలు ప్రోత్సాహాన్ని ఇస్తున్నాయి. మూదావహమైన విషయం.

శబ్దాలూ, అర్థాలూ శక్తిని నింపుట, అల్పాక్షరాలు అల్పార్థరచనలు అన్న నూక్తికి ఈసంకలన కృతులను శ్లాఘిగా చూపించవచ్చు.

'నిన్నటిమహాకావ్యం పద్దనిమిదిపర్వాలైతే నేటి మహాకావ్యం పద్దనిమిది శ్లోకాలే'

అన్న కృత్రిమాటలకి సరిగా సరిపోయేది ఈ సంకలన కృతులు. ఇదొక కాఖ. దీనిపై కూడా పరిశోధన జరగాలి. జరగాల్సి వుంది.

శేషవిశేష సమన్య భారతీ

జాతరకాగురువని

వత్సనవ ప్రతిభోగ పొరభో
వేదదిగంతకాళము కృ

వీట భవప్రభవారిరామమై
త్వైకవక్షంబు సాధు విను

తంబగు నీదరణీతలంబునన్.

అనునది కథా ప్రారంభ పద్యము.

మోక్షదాయకమని మున్నెన్నఁదగు వీడు

వీడని చెలువంపు వేగుచుక్క
చుక్కల దొరమేను సొక్కు పెక్కుల తీరు

తీరని బహురత్న దీపవమితి
మితిలేని సంపత్సమేతంబు గలనట్లు

పట్టు చూడఁగను పెంపైన వాడ
వాడని పువ్వుల వరుసతోటల చాలు

చాలని నిరిలేని జనుల మందు

మందమకులెందు లేని దర్మ ప్రసిద్ధి

సిద్ధమే ప్రొద్దు యాచక శ్రేణిదండ
దండ నాయక శతశోటిఁ దనరుకాపు

కాపురంబున కనువయోధ్యాపురంబు.

(1-58)

ఈ యయోధ్యా వర్తన పద్యమునందు

ముక్తవదగ్ర నము స్పష్టము. శంకర-శరభ
కవుల శైలి పరికింపమున కొకపద్యము.

అకటా! చేరెడు నేలకుందగఁదెఁ స

ప్రాంతోధివేష్టితవ
త్పకం దీప్తకలాస భూపమకుటాం

చ తృద్యరాగోజ్జ్వలత్
ప్రకటా సర్గ నిర్గళ త్కిరణ కుం

భత్పాదుఁడై నట్టి రా
జాకుమారుండని యేడ్పెఁగన్నుఁగవవ

క్రూర శాల్వైరై పాటఁగన్
- శంకరకవి.

మనదీప్తవ సముద్ర ముద్రిత

మహా సర్వంభహా చక్ర సర్వ.

ప్రాప్త శ్రీకమనీయ లక్షణ జగ

ప్రాప్తిద్యసత్కవతో
దీప్తపాథపుఁడై న రాజసుతుఁడర్థిన్

దైన్యభావోదయ

వ్యాప్తిన్ బెత్తెడు నేంకైవఁ దగఁదెఁ

యంచున్ విలాపించుచున్.

- శరభకవి,

7 వ సంపుటము

(19) 'ఈ రాజశేఖర చరిత్ర నిజంగా
వతని స్వకపోల కల్పితమని భావించాతి.
దానికి మూలం ఏ పురాణంలోనూ ఉన్నట్లు
కన్పించదు. మల్లన రాజశేఖర చరిత్రమునకు
జక్కన విక్రమార్క చరిత్రము నందలి కథ
మూలము. దానికిఁ గథాసరిత్సాగరము
మూలము. ఈ విషయమును దా॥ వల్లా
దురయ్యగారు విక్రమార్క చరిత్ర పీఠికలో
విస్తరముగా నిరూపించినారు.

(20) 'ముక్కు తిమ్మనగారు పారిజాతా
వహరణ మొక్కటే కాక 'వాణి విలాసం'
అనే ఇంకొక కావ్యం కూడా వ్రాశారట. ఈ
సంగతి కూచిమంచి వెంకటరాయకవి వ్రాసిన
'కవిమనోరంజని' అనే అప్పకవీయ విమ
ర్శపల్ల తెలుస్తున్నదట. ఇది నేడు అంతర్భం,
(7 సం-186 పుట)

ముక్కు తిమ్మనగారు 'త్రిస్తరీదండక
ము'ను గూడ రచించిరి. 'త్రిస్తరీ దండకము
నందు 'విజయనగర హేమ కూట'
నిర్మి' యని నంది తిమ్మనయు'

(అప్ప-4-78)

అని అప్పకవీయమునందును

'నందినింగయ తిమ్మన త్రిస్తరీదండకము
మొదల 'విజయనగర హేమ కూట'
యనుట' (ల. క. 1-255) అని లక్షణశిరో
మణియందు నీ విషయము చెప్పఁబడినది.
ఈ త్రిస్తరీ దండకముకూడ నేడంతర్భం.

అప్పకవీయమునందు నంది తిమ్మన
చాటుదాకూడ నొకటి యుదాహరింపఁ
బడినది.

రాయగ్రామణిః కృష్ణరాయః భవదు

గ్ర కూరకాదాహితేః

గాయం బూడ్చి కళింగదేశస్థపతుల్'

'శానిర రీ పోషణీ

మాయా భాకుముటూకు లోటుకుహటా

మాయా నదాజాహరే

మాయాగ్నేయమదే' యటంగ్రుదిలి రం

దా జారునిన్ యక్షినిన్.

(అప్ప-1-89).

8 వ సంపుటము

'తప్పకాగిన కప్పర గంధుల మాటలు తడ
బడదాన్ని అన్నయ్య ఇలా వర్ణించాడు.

త త త తామరసాక్షి తలవంతమాడకు

వి వి వి వీణా కంఠ వీణ దెమ్ము.

(మదక్షితా 3-104)

దీనిని పోలిన ఒక పద్యాన్ని వేలూరి శివ
రామశాస్త్రిగారు ఉదాహరించాడు. అది మాధవ
తట్టు వ్రాసిన సుభద్రాహరణం అనే శ్రీగది
తమున ఉందట.'

జలరాముడు:- (మనస్థానిత్యముచే)

ఎ ఎ ఎ ఎచట, అ అ అ వ వ వ పాపిష్టి....

పొడి యొనరింతునా! హాహలముంగొవి
నా భు భుజంబుచేతమా ర్పిడిఁ బొనరింతునా!
వి వి వి విండిగఁ జేయుదునా, కడున్
బడల్వడ దధరాస్తరిన్ నసకలంబుగఁ
గూర్చుదునా! యదేరి! యేర్పడ, క క కల్లు
జోయు ప ప పాత్రము నిండఁగఁ ద్రావు
దుండ్రుటిన్.

(8 సం - 180 పుట)

మాధవతట్టు రచించిన 'సుభద్రాహరణ'
శ్రీగదితము సంస్కృత గ్రంథము. ఈ
పద్యమునకు మూల శ్లోకమిది.

జలదేవ:- (పునఃశ్రోధం నాటయత్వా మద
స్థితేన)

తదాపికు కుత్ర నన పపాపిష్ఠః

కిం దృష్ట్వాహహలేన హన్మి భుభుజే'

నాక్షిప్య మృచ్ఛామివా

కిం వా తం చుచు చూర్ణయామి ముసల్గా

హతేన చూర్ణాఘనమ్.

ఓం వోచ్చైర్థ దశాతరే ససకలం
సంపాత యేదు ద్రుతం
ఓం వాతేన నీనీధు పూరయ పపా
ప్రాతే వివామిక్షణమ్॥

శ్రీవేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు దాహరించిన ముఖద్రాహరణము దీని కాండ్రాను వాదమై యుండును. ఆంధ్రీకరించిన కవి యెవరో పరిశీలనీయము.

సమగ్రాండ్ర సాహిత్యమునందలి తొమ్మిదవ సంపుటము నాకు లభింపలేదు.

10 వ సంపుటము

(22) 10 సం-22) పుటలో శ్లేషకావ్య పట్టికకలదు. ఇందు ద్వ్యర్థికావ్యములు 12 పేర్కొనఁబడినవి. ఈ పట్టికలోఁ బన్నాల బ్రహ్మయశాస్త్రిగారు రచించిన 'ఖలకర్ణవిషా యణము'ను గూడఁ జేర్చవలెను. ఇది సిండి ప్రోలు లక్ష్మణకవి 'రావణ దమ్మాయము' వంటిది.

11 వ సంపుటము

'ఈ అశ్వాసాంతంలో కవి ఒక అపూర్వ వృత్తాన్ని వాడాడు. దానిపేరు భ్రమర కూజితం. ఇది 21 వ చందంలో ఉంటుంది. 'ర-న-ర-న-ర-న-ర' అనే గణాణుటాయి. 13 వ అక్షరంయతి. దీని సంగతి అప్పకవీయంలోలేదు. ఈ వృత్తం చూడండి. దీని సంగతి అప్పకవీయంలోలేదు.

ఈ వృత్తంచూడండి.
కారదాలిత చారదాయి

సారసాంకురిత సౌరభ
సౌరభాను పవిహార పాలశిఖి

పన్నహః పవనసాంధీ
సారధీనమిత గీరధీనకలి

సంస్తుత వ్యగుణ గౌరవా
గౌరవారిరుహ హేరవాద విల

పద్మకః కృతవికారదాః

(బహు కా. 3-105)

ఇందులో పాదానిశో సమానం ఉంది. సమాసాలు ముక్తపదగ్రస్తాలు. పద్యంలో మొట్టమొదటి పదం కట్టకడపటి పద్యం ఒకటే '

(11 సం-47 పుట)

ఇందలి మొదటి పాదములోఁ 'చార దాయి' యను పదము ఏమ్మట రెండు లఘు క్షరములు ముద్రణ దోషమువలన రోపించి నవి. నాల్గపాదములందు 7 వ యక్షరము దగ్గఱ ప్రాసయతులు కూడ వాడఁబడినవి. చివరి పాదమునందలి కడపట పదముతోఁ బద్యమారంభమైనది. గావున నిది సింహా రోకన ముక్తపద గ్రస్తము.

ఈ వృత్తము సంస్కృతములోఁ బ్రసిద్ధ మైనదే. శ్రీశంకర భగవత్పాదా చార్యులు "నవరత్నమాలిక" నీ వృత్తములోనే రచించిరి. ఈ శ్లోకమును బలీంపుఁడు.

కాలికాతిమిర కుంతలాంత ఘన
భృంగమంగల విరాజిసిం
చూచికా శిఖర మాలకావలయ
మల్లికాసురభి సౌరభామ్,
వారికామధుర గండమండల మనో
హరాన సరోయహం
కాలికా మఖిల నాయికామ్ మనసి
భావయామి పరదేవతామ్॥

ఇది "మంజరీ" వృత్తమని చంద్రశేఖరభట్టు వృత్తమౌక్తికము. 'తరంగ' వృత్తమని హేమచంద్రుని చందోఽను శాసనము. 'తరంగ మాలిక' యని జయకీర్తి చందోఽను శాసనము. "కనకమాలిక" యవిదుఃఖతంజన కవి వాగ్వల్లభము.

(24, 11 సం-224; 225పుటలలో నవ్వు కవి యదాహరించిన గ్రంథములు, తత్కర్తలు, కాలము నొక పట్టికగా నీయఁబడినవి. దీనితోఁ గొప్పగ్రంథముల దగ్గఱఁ గవి-కాలాదులు తెలియక గీతలుంచఁబడినవి. వానిలో గొన్నింటిని వివరించుచున్నాను.

వరుస గ్రంథముపేరు కవి కాలము

7. వృత్తరత్నాకరము-కేదారభట్టు 1000
8. చమత్కార చంద్రిక-విశ్వేశ్వరకవి 1350
9. షడ్భాషా చంద్రిక - చెఱుకూరిలక్ష్మి
దిరుఁడు 1570
91. అలంకార సంగ్రహము-అమృతా
నందయోగి 1350
95. సులక్షణ సారము - లింగముకుంట
తిమ్మకవి 1550

1. కేదారభట్టు (క్రి. శ. 1000).

వృత్తరత్నాకరకర్త యగు కేదారభట్టు కళ్యాణ గోత్రీయుఁడు. పవ్యేకభట్టు కుమారుఁడు. సంస్కృత సాహిత్యములో వృత్త రత్నాకరమున కున్న ప్రచురప్రచారము మఱి యొక గ్రంథమువకు లేదు. కీధ వండికుఁడు కేదారభట్టు కాలము 15 వ శతాబ్దమని చెప్పినాఁడు. కాని 1182 లో వ్రాయఁబడిన వృత్త రత్నాకరతాళపత్ర ప్రతిలిఖించుట చేతను, 11 వ శతాబ్దములోకున్న త్రివిక్రమవండి కుఁడు వృత్తరత్నాకరమునకు వ్యాఖ్యరచించుట వల్లను కేదారభట్టు 11 వ శతాబ్దారంభములో నున్నట్లు H. D. వేలంకర వండి కులు నిరూపించినారు.

(ii) విశ్వేశ్వరకవి చంద్రుఁడు (1350):

ఇతఁడు సింగ భూపాలునా స్థానకవి. 'చమత్కార చంద్రిక' యను కి విలాసములు గల యలంకార గ్రంథమును రచించెను. ఇది యాండ్ర విశ్వవిద్యాలయ గ్రంథమాలలో శ్రీ పోరంబర్ల శ్రీరామమూర్తిగారిచే 1988లో ప్రకటింపఁబడినది.

(iii) చెఱుకూరి లక్ష్మీదరుఁడు. (1570):

ఇతఁడు కృష్ణాతీర నివాసి. కాళ్యాణగోత్రుఁడు. ఋగ్వేది. షడ్భాషాచంద్రిక, అనర్ఘ రాఘవ వ్యాఖ్య మొదలగు కృతులు రచించెను. షడ్భాషా చంద్రిక వార్షిక రచించిన ప్రాకృత మూత్రములకు వ్యాఖ్య. ఇందుఁ బ్రాకృతము, శౌరసేని, మాగధి, పైశాచి

జంటకవులు తురగారాజగిరి, అంబద్వారి
చామరస్వరూపం తమ 'నాగరఖండం'

అనే ప్రబంధంలో శ్రీ. శ. 1584లో ఇలా పేర్కొన్నారు.

శివతత్త్వ శివదేవుఁ జన్మయఁ భవదూత
శరభాంబరాచకేభరుని నేమ

(8 సం-9 పుట)

ఎడపాటి యెఱ్ఱన, తురగారాచకవి, అయ్యంకి బాలసురస్వతి వేమనను బూర్వకవిగా స్తుతించుటచే వేమనయంత కంటే బూర్వుఁడు కావలయును. 'సాగరఖండ' రచనాకాలము శ్రీ. శ. 1580 అని 2 సం-158 పుట, 8 సం-8 పుట, 6 సం-87 పుట, 8 సం-268 పుట మొదలగు తావులలో నాడుద్రగారే చెప్పి నారు. ఎడపాటి యెఱ్ఱన మల్లన చరిత్ర రచనాకాలము 1509-1580 అని మద 2 సం-158 పుట, 8 సం-8 పుట, 7 సం-261 పుటలలో నాడుద్రగారే వ్రాసినారు.

దీనిని బట్టి శ్రీ. శ. 1500 కంటే బూర్వకాలములో వేమన యుండవల యును గదా! అయినచో వేమన కాలము 1652-1725 ఎట్లగును? మరల నాడుద్ర గారే..

'ఈవటమూలుడు నిజంగా వేమనకు నురుజే అయితే అతడు 16 వ శతాబ్దపు ఉత్తరార్ధంలో ఉండి ఉంటాడని నేను భావిస్తున్నాను' (8 సం-283 పుట) అని మఱొకచోట వ్రాసినారు. నురుజైన వటమూలుఁడు 16వ శతాబ్దంలోను శిష్యుఁ డయిన వేమన 16వ శతాబ్దంలోను నుండరా?

ఇట్లూరుప్రగార ప్రతీపాదితిన వేమన కాలనిర్ణయము అన్నియుఁ బర స్పర విరుద్ధములుగా నున్నవి.

శ్రీ వంశూరి నుబ్బారావుగారు శతక కవుల చరిత్రములో.. 'వేమన్న మొకచోట నాదికవిస్తుతి నిట్లా నరించెను.

భవదూరుఁడు, శరభాంబఁడు
శివశిలుఁడు తేయుగోటి వేదేశ్వరుఁడున్
శివ భృత్యుఁడు వట మూలుఁడు
శివమయ చిన్మయఁడు సోమకేభర
గురుఁడున్.

ఈసోమకేభరుఁ డెవ్వఁడని చూడ 15 వ శతాబ్దమునందుఁ బోతన్న గురువని వీరభద్ర విజయమునందుఁ జెప్పిన 'సోమ కేభరుఁడు' కనబడుచున్నాఁడు. ఈ సోమకేభరుఁడే వేమన్న పోతన్నలను స్వతంత్రకవుల నిద్రల 'శివాక్షయం' నొనరించి మనకుఁ బ్రసాదించెనని తోచు చున్నది. పోతన కాలము మదఁ గృష్ణ రాయని కించక పూర్వమే కనుక వీరే మన్న కవి మద మనమాహించినట్లు 15 వ శతాబ్దమునందే కావలయును. వేమన వ్రాసిన కొన్ని పద్యముల వలన నాతఁడు 15 వ శతాబ్దమునందే వుట్టాడు నిర్ధారణ మగునని శ్రీ. శ. 1412 సంవత్సరమునకు సరియైన నందన నామ సంవత్సర కార్తిక శుద్ధపున్నమినాఁడు పుట్టి శ్రీ. శ. 1480 కి సరియైన కార్తీకమాసము సంవత్సర చైత్రశుద్ధవనమినాఁడు నీర్ధి పొందునని యూహించ వీళ్ళున్నది.

(శ. శ. చ. పుట 108)

అని చెప్పుచున్నారు. నంతన సంవత్సరమునఁ బొందుగఁ గార్తికమాసందఁ బూర్ణిమ నాడే

వింధ్యాద్రి సేతుపుంజను సందున నొక వరుఁడేలు బాటర వేమా!

అను వేమన పద్యముపై నిర్ణయమున కనుకూలము.

వేమన మూర్తి రత్నాకర సీతకలో.. 'వేమన కొమరగిరి వేమారెడ్డి (1882-1896) కొడుకు. రాచవేమారెడ్డి (1424-1428) తమ్ముఁడు. ఈ వేమన యొగి యప్పుటి కనఁగా ఎ. డి. 1291

సంవత్సరమునకు 580 సంవత్సరములు క్రిందటివాడు' అని కలకు.

దీనిని బట్టి వేమన జన్మకాలము శ్రీ. శ. 1882 అని తెలియఁచున్నది.

వేమన తన్ను 'వేమనరెడ్డి' 'వేమ న్నపాల కేభరా' యని సంబోధించుకొను టచే రెడ్డిరాజుల వశములోఁ బట్టె ననుట స్పష్టము.

వీనినన్నిటిని సమన్వయము చేయవల యునన్నచో శ్రీ వంశూరి నుబ్బారావు గారు చెప్పినట్లు వేమన 15 వ శతాబ్ద మలో జీవించె నను నిర్ణయమే సమంజస మైనది.

పోతన కాలము 1870-1450 అని 'పోతనమహాకవి' (సమాలోచన-1986) 'భాగవత చరిత్రక కర్తృత్వ నిర్ణయము' (సమాలోచన - 1987) అనుకావ్యములలో సోపన త్రికముగా నిరూపించితిమి. కాబట్టి పోతన శ్రీనాథులకు వేమన యాచుమించు సమాచారము.

(28) 'నుడంత శ్రీకృష్ణుని అష్టమహా ఘోరలో ఒకతే అని పరిశోధనలు చెప్పు చున్నారు.' (12 సం-121 పుట)

ఈవిషయమును బరిశోధనలు చెప్పుట యెందులకు?

అందఱలోన బెద్ద మహిమాన్విత రుక్మిణీగానఁ బూవుగో విందుఁడు దానిశిచ్చఁ దగవేయని అశ్మణయోర్య; నైఁదఁ గా శింది; కమించె భద్ర; యపులేమ్యుని యూరధితన్ నువంత; లోఁ గుందుట మానె బాలవతి; కోప మడంచెను మిత్రవిండయన్.

(పాఠ-1-69)

అని ముక్కు తిమ్మనగారు కొర కొర మించె రుక్మిణికి ఘూర్ణిత లక్షణ యొకయేని, ఈ

క్కురుమున భద్ర; బాంబవతి కందె,
గళిందజ కందె; బాలనే
సురుకొనె మిత్రవింద; నగె
బాలదపించె సుదంత వారిలో
నరియగ సత్యతా సరసురాలగుటన్
మదిఁ గిన్న మాటుచున్.

(స. దా. సాం-4-121)

అని లింగన మధి కామయ్యయు స్పృష్ట
ముగాఁ జెప్పినారు. పోతనగారి భాగవత
ములో-

ఇట్లు హరికి రుక్మిణియు, బాంబవతియు,
సత్యభామయు, గళిందియు, మిత్ర
విందయు, నాగ్నజితియు, భద్రయు,
మద్రరాజ నందనయైన అక్షయ
జనంగా నెనమండ్రు భార్యవై (భాగ-
10 స్క - ఉత్తర - 148) అని కలదు.
భాగవతము నందలి 'నాగ్నజితియే' పారి
జాతాపహరణాదులలో 'సు దంత'
యైనది.

27. 'త్రియంబక రాయమఖి-రామా
యణానికి 'ధర్మకోత్త' మనే వ్యాఖ్యా
నం వ్రాశాడు. 'స్తోధర్మం రచించాడు.'
(12 సం - 128 పుట) త్రియంబక రాయ
మఖి రచించిన గ్రంథము 'ధర్మాభూతము.'
ఇది తింజాపూరు సరిస్వతీ మహాలు
గ్రంథాలయము వారిచే బ్రకటింపఁ
బడినది.

28. 'సంస్కృతంలో వాసవదత్త
మొదటి గద్య కావ్యం దీనిని సుబంధుడు
రచించాడు. ఇది శ్రీ. శ. 750 వ్రాం
తాలవాడు.'

(12 సం. 250 పుట)

ఇది సరిగాదు. కాణభట్టు హర్ష చరి
త్రంలో-

కవినామ గత ద్దర్శో

నూనం వాసవదత్తయా।

క క్త్యేవ పాండు పుత్రాణాం

గత యాకర్ణగోచరమ్॥ (హ. చ. శ్లో)

అని వాసవదత్తను బ్రకటింపినాడు.
శ్రీ. శ. 610-650 కాలములోనున్న హర్ష
వర్మనుని యాస్థానకవి బాణుడు. కా. బట్టి
సుబంధుఁ డింతకంటెఁ బూర్వఁడు.
సుబంధుని కాలము శ్రీ. శ. 500 అని సం
స్కృత చరిత్ర కారులు చెప్పుచున్నారు.

29. 'సంస్కృతంలో జయదేవకవిగా
పేరు పొందిన పీయూష వర్మఁడు
చంద్రాలోకాన్ని వ్రాశాడు. అప్పయ్య
దీక్షితులు వారు 'కువలయానందం' అనే
అలంకార గ్రంథాన్ని వ్రాశారు. అందు
లోనికారికలు జయదేవుని చంద్రాలోకంగా
ప్రచారం పొందాయి' (12 సం - 166
పుట).

ఈ వాక్యములు మిక్కిలి తికమకగా
నున్నవి.

జయదేవుఁడు రచించిన అలంకార
గ్రంథము 'చంద్రాలోకము' ఇందు 10
మయూఖములు గలవు. 5 వ మయూఖ
ములో నలంకారములు నిరూపింపఁ బడి
నవి. ఇందలి యర్థాలంకార ప్రకరణమును
గ్రహించి కొన్ని శ్లోత్ర యలంకారములను
జేర్చి యప్పయ్యదీక్షితులు కువలయానంద
మను వ్యాఖ్యా గ్రంథమును రచించినారు.
అంతేకాని కువలయానంద కారికలు జయ
దేవుని చంద్రాలోకముగాఁ బ్రచారము
పొందలేదు.

(30) చేకూరు నిద్దయ్యరచించిన-శ్రీరంగ
మాహాత్యము' 'హరి భక్తా మృతసారము'
నను గ్రంథములు 12 సం-308 పుటలోఁ
బేర్కొనఁబడినవి. ఇతఁడు శ్రీ శంకరాచార్య
విరచితముగాఁ బ్రసిద్ధమైన 'శ్రీరామ కర్ణా
మృతము'ను గూడ మధుర కైలిలో నను
వదించినాడు. ఇది నాలుగవ్యాసముల స్తోత్ర
కావ్యము వెంగపూడి వెంగన శ్రీకృష్ణకరా

మృతము వలె నిద్దయ్య శ్రీరామ కర్ణా
మృతము కూడ భగవద్భక్తిభరితము.

కొన్ని శ్లోట్ల వివాహములు చేయించిన
యీ రామ కర్ణామృత శ్లోకమును దానియను
వాద వద్యమును దిలకింపుఁడు.

జానక్యాః కమలామ లాంజలి

పురే యాః పద్మరాగాయితా

స్యస్తా గమవ మస్తకేచ నిలస

త్కుండ ప్రసూనాయితాః॥

నస్తాః శ్యామల కాయకాంతి కలితా

యా ఇంద్ర నీలాయితా

మృతాస్తా కృభదా భవంతు భవ

తాం శ్రీరామ వైవాహికాః॥

పరిణయ వేళ నీత కర

పద్మయుగ నిత మౌ క్తికాశిక

య్యరుణమణి ప్రభల్ వెలసె

నాజితనూజ శిరంబు నందుఁ

గుందరుచులు గలె రాముతను

దామముచేత విసేరి రత్నవి

స్ఫురణత గల్గెఁ దన్మణులు సుస్థిర

సంపద లిచ్చు నిచ్చులున్.

అజి-అజాని కుమారుఁడు దళరథుఁడు అతని
కుమారుఁడు శ్రీరాముఁడు.

(31) 12 సం-317 పుటలో ద ర్మ పు రి
శేషయ్య రచించిన మనీంహ శతకము
మాత్రమే పేర్కొనఁబడినది. శేషవృకవి
'ధర్మపురీ నృకేశరి' శతకమును 'ధర్మపురి
రామాయణము'ను గూడ రచించినాడు.

అరుద్రగారు ప్రాచీన కవుల పదప్రయోగ
మలను గూడ నిశితముగాఁ బరిశీలించి
తిక్కనగారు "తగ" మారన 'వెన' భాస్క
రుఁడు 'స్ఫులింగ' పోతన 'వినుము' అను
వాని నెక్కువగా వాడినట్లు తెలియఁజేసిన్నారు.

అట్లే వీరు కూడ సమగ్రాంధ సాహిత్య
ములో 'అన్నట్టు' "మాటవరవకు" ఉద్దో
లము" అను వాని నెక్కువగా వాడిరి.

అజ్ఞాత యుగమునుండి నన్నయ కాంము దాకఁగల తెలుగు భాషను సమీక్షించి నన్నయ నుండి నేటి దాకఁ గల యాంధ్ర సాహిత్యమును విశిష్టముగాఁ బరిశీలించి మంజరి శైలిలో మధుర భాషలో నమ గ్రాంధ్ర సాహిత్యమును రచించుటకుఁబూను కొనుట సామాన్య విషయముకాదు. అరుద్ర గారికి 'గజయీత' వచ్చును. గాఁబట్టి యీ మహాసముద్రము నీడి గట్టెక్కుచున్నారు. 'చెల్లా చెదరుగా ఉన్న ఆకరాలను ఒక్క చేత్తో శ్రోదీకరిస్తునప్పుడు రచనలో తప్పులు దొర్లడం తప్పదు. అవన్నీ రెండవ ముద్ర లలో దిద్దుకొంటావని మనవి చేస్తున్నాను.' శ్రీమ ప్రమాదములు మానవసహజములు. ఇది దోషైకదృష్టితో వ్రాసిన విమర్శనము కాదు. 'నమగ్రాంధ్ర సాహిత్యము' పంటి గ్రంథములో నిట్టి స్వల్ప దోషము అందఁ గూడ దనియే నా యాశయము.

గత రతన ప్రమీనాఁడు (12-2-89) అరుద్రగారు మాయమలాపురము కళాకాలకు వచ్చినప్పుడు వారితో నెక్కువసేపు సాహిత్య గోష్ఠి జరుపు నవకాశము గల్గినది. ఈ విష యము లన్నియు వారికిఁ జెప్పితిని.

"ప్రజాశక్తి" వారు నమగ్రాంధ్రసాహిత్య మును సంపూర్ణముగా 18 సంపుటములలో మరలఁ బ్రచురించుచున్నా రనియు, ముద్ర ణము మొదలైన దనియు తెప్పి యి పుటల వలకుఁ గల ముద్రితవత్తముల నారుద్రగారే చూసినారు.

ద్వితీయ ముద్రణమున నిట్టి దోషములు దొరలకుండుటకై యీ వ్యాసము రచింపఁ బడినది.

"తెలుగు భాషా ప్రపంచంలో ఈ ద్వంద్వ సంపుటలూ ద్వంద్వకాదిత్యులవలె వెలుగు ఇస్తవి" అని శ్రీ వేలూరి వారి మంగళాశాస నము. ద్వంద్వకాదిత్యులు నొక్కమాటు వెలుగు విచ్చినచో మనము తరించలేము.

3. నాటి మేటి ప్రతికా సంపాదకుడు - కోలవెన్ను

—డాక్టర్ వి. సిమ్మన్న, M.A., Ph.D.,

"త్రివేణి" పేరు వినగానే కోలవెన్ను రామ కోటిశ్వరావుగారు, రామకోటిశ్వరావు గారి పేరు వినగానే 'త్రివేణి' పేరు గుర్తుకు రాని తెలుగువారు వుండరని అను కుంటాను. జాతీయ సమైక్య భావాన్ని పెంపొందించి, పాఠకుల్ని చైతన్య వంతుల్ని చేయడానికి 'త్రివేణి' చేసిన కృషి నిరుపమానమైంది. వీరికి విద్యార్థి దళనుంచి వత్రికల్ని చదవడం, పత్రికలకు వ్యాసాలు వ్రాయడం అలవాటు. అనేక వత్రికలకు చందాలు కట్టి ప్రతి దిన, వార, వక్ష, మాసవత్రికలన్నీ తెచ్చుకొని విరంతరం చదివేవారు.

1921 నవంబరులో టంగుటూరి ప్రకాశంపంతులుగారి సంపాదకత్వంలో 'స్వరాజ్య' అనే అంగ్ల దినపత్రిక బందరునుంచి అవత రించింది. కోల వెన్నువారు ఈ పత్రికలో రెండేళ్ళు ఉపసంపాదకులుగా పనిచేసి ఉత్తమ పత్రికా సంపాదకులుగా పేరు పొందారు. వీరితో పాటు 'స్వరాజ్య' పత్రికలో భాసా మర్పారావు, కృపానికం గార్లు పని చేశారు.

విశ్వనాథవారు కోలవెన్ను వారు కలిసి 1927 లో 'జయంతి' అనేపత్రికను స్థాపించి

ఉష్ణదేశస్థులమగు మనకుఁ గావలసినది పున్నమ వెన్నెల.

కాఁబట్టి యీ సమగ్రాంధ్ర సాహిత్యము, భానుబింబంబులు వంద్రెండు మదయించి కరపాళి వీరెండ కాదుకుండ సంపూర్ణ పూర్ణిమా చంద్రబింబము వోరెఁ బదునాటు కళలతో వలలుఁగాక! అని నాయాశాంక్ష.

శ్రీమత్సరమేశ్వరార్పణమస్తు.

సుమారు ఒక సంవత్సరంపాటు ద్వైమాస పత్రికగా నడిపారు. ఈపత్రికను వందాగ్నంబ అదినారాయణకావ్యిగారు మద్రాసు నుంచి అచ్చువేశారు. 'ఈ పత్రికను గూర్చి ఆనర్తి కలిగించేందుకు, సాహితీ పరులందరినీ సంప్రదించేందుకు, విశ్వనాథ నేనూ కలసి మద్రాసు బరంపురం, నర్సాకిమిడి, విజయ నగరం మొదలైన ప్రాంతాల పర్యటించాం. సాహితీ పరులందరినీ కలిసి, వారి సహాయాన్ని అర్థించాము. ఉత్తమ రచనలు, అందమైన రేఖలూ ఉండే పత్రికగా నడపాలని మా ఆశయం' అని తమ పత్రిక దృక్పథాన్ని గూర్చి నొక్కి వక్కాణించారు. ఈ పత్రి కలో కిన్నెరసాని పాటలు ఆంధ్ర ప్రశస్తిలో కొన్ని ముఖ్యమైన ఖుట్టలు ప్రచురించ బడ్డాయి. మల్లంపల్లివారు, ఉన్నవవారు, ఈ పత్రికలో వ్యాసాలు వ్రాశారు. అడివి బాసరాజుగారి చిత్రాలు కూడా ఇందులో ముద్రించ బడ్డాయి.

1927 డిసెంబరులో కోలవెన్నువారు సంపాదకత్వంలో 'త్రివేణి' పత్రిక అంగ్లం లో బందరునుంచి ప్రారంభించి ఎనిమిది సంవత్సరాలు ద్వైమాస పత్రికగా ప్రచురిం చారు. కాలక్రమేణ ఈ పత్రిక మద్రాసు, బెంగళూరు, మళ్ళీ మద్రాసు, బందరు, హైదరాబాదుల నుంచి వెలువడింది. 'తత్త్వి జ్ఞానకర్మ మార్గాలు, యమున, నరస్వతి గంగలవలె, నత్యం, సౌజన్యం, సౌందర్యాల వలె త్రివేణిలో సాక్షాత్కరించాలని నా పవిత్ర ఆశయం. త్రివేణి ప్రతికగా జ్వాల, కమలం, వజ్రం ఒకదానిలో నొకటి వొదిగి సాక్షాత్క రిస్తాయి. జ్వాల సాహిత్యానికి సంకేతం. కమ లం సౌందర్యానికి అవది. వజ్రం అదంబల మైన శక్తికి సంకేతం, 'నత్య సౌందర్య సామర్థ్యాల సంగమం త్రివేణి' అని పత్రిక

అయ్యాన గూర్చి కోరికలు పెట్టారు చెప్పారు.

“త్రివేణి వత్రిక ఆకంఠంలో గారవ సంపాదకులుగా భావరాజు కృష్ణారావు, అదివి బాపిరాజుగార్లు వున్నారు. సరిహా నమితి నకులుగా రాధాకృష్ణన్, కె. టి. పా గార్లు ఈ వత్రికను ప్రచురించారు. ఈ వత్రికలో మొట్టమొదటి బ్యాచం తిరువాణాదాసా గారు వ్రాశారు.

తమ అలోగ్యాన్ని కూడా లెక్క చేయక ‘త్రివేణి’ వత్రికను నర్వాంగ సుందరంగా తీర్చిదిద్దడానికి అహర్నిశలు పాటుపడ్డారు. తెనుగువారేకాక మహారాష్ట్ర కన్నడాది భాషా సాహిత్య వేత్తలు వారికృషికి ఆమోదంగా తోడ్పడ్డారు. ఈనాడు సాహిత్య అకాదమీ ఏ. ఇ. యన్ సంస్థలు నిర్వహిస్తున్న వనికీ త్రివేణి మారదర్శకమైంది. త్రివేణి సాధించిన భావ నమైక్యం అవిదం పూర్వం. అంగ్లండ్వారా దేశంలోని వివిధ సాహిత్యాల పొందర్యం దేశవాసులు, విదేశవాసులు అస్వా దించేటట్లు చేసింది. దక్షిణాంధ్ర సాహిత్యాలు ముఖ్యంగా తెనుగు సాహిత్యపు విగ్గును ఇతరులకు అందజేసి, తెనుగు సాహిత్యం శ్రుతమ ప్రపంచ సాహిత్యనికి ఎంతమాత్రం తీసిపో దని, క్రాంతదర్శులు ఎక్కడి వారైనా దేశకాలావధులుదాటి దర్శనమిస్తారని దిగంతా లకు దాటింది. వలువుడు క్రొత్త రచయితలను ప్రోత్సహించింది. వారిచే అపూర్వ నేపలు చేయించింది. ఉన్నత ప్రమాణాలుగల ప్రముఖమైన వత్రికగా ‘త్రివేణి’ తెలుగు దేశంలో నేడు ప్రఖ్యాతులు గడిచింది.

ఏడు 1938లో బి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం గారిని సహాయ సంపాదకులుగా తీసికొని, ‘త్రివేణి’ వత్రికను మాసవత్రికగా మార్పు చేసి, నాలుగు సంవత్సరాలు ప్రచురించారు. మరల 1940 నుంచి ‘త్రివేణి’ త్రైమాస వత్రికగా వెలువడింది. 1944లో మళ్ళీ మాసవత్రికగా వెలుగుతున్నందున ప్రారంభమై

1948 వరకు కొనసాగింది. అట్టికంగా ‘త్రివేణి’ బాగా వెనకబడి వుండడంతో కోరి వెన్నువారు 1950 లో ‘త్రివేణిని’ త్రైమాస పత్రికగా మార్పుచేసి బందురు నుంచి వెలువరించారు.

1954 లో ‘త్రివేణి’ రజతోత్సవం చేసుకుంది. దీని ప్రత్యేక సంచిక బందరునుంచి వెలువడింది. ఈ ప్రత్యేక సంచికను తిరువాణాదాసాగారికి అంకితం చేశారు. కోరి వెన్నువారు 1957 లో ‘త్రివేణి’ బాధ్యతను బుర్రా సుబ్రహ్మణ్యం గారికి అప్పగించారు. 1957 నుంచి 1981 వరకు ‘త్రివేణి’ వత్రికను సుబ్రహ్మణ్యంగారు హైదరాబాదు నుంచి నిర్వహించారు. 1981 తర్వాత కోరి వెన్ను వారు త్రివేణిని బందరు త్రివేణి పబ్లిషర్లు వారికి అప్పగించడం జరిగింది. భావరాజు నరసింహారావుగారి ఆధ్వర్యంలో త్రివేణి మంచి రూపు రేఖలు దిద్దుకుంది. విదవప్రెస్ యాజమాన్యం మారింది. ఈ పత్రిక త్రికంకు స్వర్గంలో పడిపోయింది.

‘ఏదిఏమైనా ఎటువంటి వాడుదాడుకులలో నైనా త్రివేణిని నాలుగు దశాబ్దాలపాటు నిర్వహించగలిగానన్న సంతృప్తి, సంతోషము నాకెల్లప్పుడూ వుంటాయి. బహుశ్రమ సాధ్యమయిన ఇటువంటి పనిని సాధించగలిగినందుకు నేనుచరితార్థుణ్ణి అనే అనుకుంటాను. నాజీవితం సార్థకమైనదే అనిపిస్తున్నది. విశ్వ వ్యాప్తమైన ఒకానొక దివ్యజ్యోతి ఎల్లవేళలా నాకు మార్గం చూపుతూ, నాపై వెలుగు ప్రసరిస్తూ నన్ను నడిపించింది దని భావిస్తూ, వుంటాను.’ అని త్రివేణి పత్రిక ద్వారా తన జీవితం ధన్యమైనదని చెప్పుకున్నారు. ఒకమాటలో చెప్పాలంటే త్రివేణి ఆయన ఊపిరి, ఆయన పర్వస్వము, ఆయన అరాధ్య దైవం.

1988లో ‘అంద్రప్రభ’ దినపత్రికగా అవతరించినప్పుడు, ఆ పత్రికా యాజమాన్యం

కోరి వెన్ను వారిని ‘అంద్రప్రభ’ సంపాదకత్వం వహించమంది. అప్పుడు ‘త్రివేణి’ సంపాదకత్వం బి. వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారికి అప్పజెప్పి ‘అంద్రప్రభ’ సంపాదకత్వం వహించాలని రామకోటేశ్వరరావుగారు అనుకున్నారు. కాని కొన్ని కారణాలవల్ల ఆ సంపాదకత్వం స్వీకరించలేక పోయారు.

ముట్నూరి వారు చనిపోయిన తర్వాత కృష్ణాపత్రికకు గారవ సంపాదకులుగా కాటూరి వెంకటేశ్వరరావుగారు వుండేవారు. 1948 చివరిలో కాటూరి వారి ప్రోద్బలంతో కోరి వెన్నువారు ఒకటిన్నర సంవత్సరాల కాలం కృష్ణా పత్రికకు సంపాదకత్వం వహించారు.

1954 లో రావుగారి సాహితీ కృషికి, ప్రతిభా పాటవాలకు మెచ్చుకొని కేంద్ర సాహిత్య అకాదమీవారు తెలుగుభాషకు సంబంధించిన సరిహా సరిమంలో నకులుగా చేర్చారు. అటుసాహిత్యంలోను ఇటు పత్రికారంగంలోనూ వీరు చేసిన సేవకు గుర్తింపుగా గౌరవతృతిగా కేంద్రప్రభుత్వం నెలకువంద రూపాయలు ఇచ్చింది. 1956లో వీరు పత్రికారచనని గూర్చి అంద్ర విశ్వకళా పరిషత్వారి అభ్యుదయోత్సవాల్లో ఉపన్యసించారు. 1957 లో చెన్నైనుంచి దక్షిణభాషా పుస్తకసంస్థ (సౌత్ ఇండియన్ బుక్ ట్రస్టు)కు ప్రధాన సంపాదకుడుగా కడు పమర్థముగా పని చేశారు. 1985 నెప్టెంబరులో అఖిల భారత పాత్రికేయుల సమాఖ్య (ఆల్ ఇండియా పత్రికంగ్ జర్నలిస్టుల పెడరేషన్) వారు వారి కోశ్చవాల సందర్భంగా కోరి వెన్ను వారిని ఆహ్వానించి మనంగా నన్నానించారు.

నాలుగు దశాబ్దాల కాలం తెలుగు ప్రతిభా ప్రపంచంలో ఎవరేని సేవచేసిన సాటిరేని మేటి పత్రికా సంపాదకులు కోరి వెన్ను వారు.

4. గోకులపాటి కూర్మనాథకవి విజయరామ శతకము

—శ్రీ కౌతవరపు వెంకట్రామయ్య, M.A., Ph.D.,

అంధ్రవాఙ్మయ రంగమున సుప్రసిద్ధులైన ఉత్తరాంధ్రకవులలో గోకులపాటి కూర్మనాథకవి యొకఁడు. బొబ్బిలిజుద్ద పెద విజయరామరాజు కాలమున (1734-57) విజయనగర సంస్థాన కవిగా; ప్రభుత్వోద్యోగిగ నుండి ప్రభువుల విశేషాదరాధిమానములకు పాత్రుడైన వాఁడు గోకులపాటి కూర్మనాథకవి. ఇతఁడాయితేల నియోగి బ్రాహ్మణుఁడు. అవస్తంభ ముత్రుఁడు. ముద్గల గోత్రజాఁడు.

పావన గౌరమాంబా బుచ్చిమంత్రి
వరపుత్రుఁడను సూర్యవరుని పాత్రుఁడను
యరనాంది కాశీరామేశ్వర ముఖ్య
సరనదివ్యక్షేత్ర సంచార భవ్య
కరులైన వెంకన్న కామన్న యనెడు
నను జన్మలమ గూడి యరిసిన వాఁడ'
(మృత్యుంజయ విలాసము. 3 వ)

గౌరమాంబా బుచ్చివలు కూర్మనాథకవి మాతాపితలు. ఈతఁడు సూర్యనాథుని పాత్రుఁడు. వెంకన్న, తిమ్మన్నలు, కూర్మనాథకవి సోదరులు. ఈకవి అద్వైతకాళంలోఁ జేరిన వాఁడయ్యు వెన్నవ ప్రవృత్తి గలవాఁడై వెన్నవ గురువుల యొద్ద శ్రుతానుచేసి విద్యాభ్యాస మొనరించినాఁడు.

'సరిలిక పెద్దింట సంవత్సరమూర
శ్రీవేంకటాచార్య దేశికుల శిష్యుండ'
(మృ. వి. ఆవ)

ఉభయ వేదాంత రహస్య రీతికూర్మకుఁడు, తిరుమల వంశ సంభవుఁడు పెద్దింట సంవత్సరమూర వేంకటాచార్యుల వారి శిష్యుఁడు కూర్మనాథకవి వరేణ్యుఁడు. ఈవేంకటాచార్యులవారు రాజా గురువులు. సార్వభౌమ నీతారామరాజు (1717-34)

కాలమునుండి మూఁడు తరముల దనుక విజయనగర సంస్థానాధీశుల కీతున రాజగురువు. వద్దనాథయ్యద్దవిహతుఁడు చిన విజయరామరాజు (1720-34) 'శ్రీమత్తిరుమల పెద్దింట సంవత్సరమూర వేంకటాచార్య దేశికోపదిష్ట నారాయణాష్టాక్షరీ మంత్రపారాయణుండని' బ్రాహ్మణి లక్ష్మీనరనకవి వర్ణనము. ఆ ఆచార్య వరుడే కూర్మనాథకవికి గురువరే యుడు.

'గోకులపాటి కూర్మన్న: ఈయన యిప్పటికి 170 సంవత్సరముల క్రిందట నుండెడి వాఁడు. విజయనగర సంస్థానీకులైన మొదటి యానందరాజుగారియనకు పోషకులు' అని 'విశాఖవట్టణ దిప్తిప్రకాశము'లో 'పేర్కొనబడిన విషయము. మాన్యులు రచనా కాలము క్రీ. శ. 1888 కాపున కూర్మనాథకవి లభి ప్రతిష్ఠుఁడు. చిన విజయరామరాజు రాజ్యాంతర కాలము దనుక కూర్మనాథ కవి యున్నట్లు తెలియుచున్నది. అందువలన కూర్మనాథకవి కాలము క్రీ. శ. 1690-1770 గ నిర్ణయింపవచ్చును. అప్పుడు అదిదము సూరకవి (1720-1790) కూర్మనాథకవి నమకాలికుఁడగును.

కూర్మనాథకవి బాల్యములో నవఁగా విద్యాభ్యాసము చేయాకాలమున విజయనగరము నమీవమునఁ గల రామశీర్థములో నున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. విద్యాభ్యాసానంతరము కూర్మనాథకవి దేవస్థానపు కాళలో నుద్యోగిగా నుండి శ్రీరామశీర్థము, వద్దనాథము, సింహాచలము - మొదలగు పుణ్యక్షేత్రముల యందుండెనని వాడుక, తన జీవిత చరమ కాలమున గణపతి నగరమునకు నమీవమున నున్న 'దేవువల్లి' గ్రామములో కాపురముండెను.

కూర్మనాథకవి విమల గ్రంథకర్త.
1. మృత్యుంజయ విలాసము-యక్షిగానము.
2. లక్ష్మీనారాయణ సంవాదము. 3. సింహాద్రి నారసింహ పతకము. 4. ఏకాంతవేష. 5. సుందరీ మణిశతకము ఈతని కృతులు. ఇవేకాక కూర్మనాథకవి కృతముగ ప్రసిద్ధమైన కేవలము మూడు పద్యములు మాత్రమే లభ్యమైన అణిముత్యములాంటి శతకము. విజయరామ శతకము'

ఈకృతి రచనా ప్రేరణమును విశదపఱచు జనశ్రుతి యొకటి ప్రసిద్ధము. కూర్మనాథుఁడు విష్ణుభక్తుఁడు. భగవద్భక్తిగ్రేవరుడై పద్యమయముగనో; గద్యమయముగనో; పద్యగద్య గేయముగనో; భగవదర్చితముగనో ప్రబంధములను జేయుచు, భగవదీతర విషయ ఎరాజ్ఞుడై భగవద్భావ తత్పరుఁడగు కూర్మనాథుఁడొకవరి విజయరామ గణపతి మహారాజు వారి దర్శనమున కేగినంత నాయన కూర్మనాథుని తవితా మూర్తుని నేటిగివవాడై తమపై నేదేవి కృతిని రచింప-వలసినదని వియమింపగా; సరసామాంతికముగఁ గృతిని రచింప-నివ్వగింపని యీతఁడు మహారాజుల్లో ల్లంఘనముఁ జేయఁజాలక-తన ప్రతిష్ఠాభిభంగము కలుగజేండునట్లుగను 'విజయరామా రామ శీర్థాశ్రయా' యను మమకముతో నీ శతకముఁ జెప్పి మహారాజువారిని మెప్పించినట్లు నొక కింవదంతి గలదు. రామ శీర్థము విజయనగర సంస్థానము లోనిది. అచటి దై ఎతము శ్రీరాములు. తన యేలిక యగు విజయరామరాజు పేరును, రామ శీర్థము వందలి తన యిష్టదైవతము పేరును కలసి వచ్చునట్లుగా కూర్మనాథుఁ డీ శతకము చెప్పెనని పై యుదంతము వలన వెల్లడియగుచున్నది. కానీ లభ్య పద్యములలో 'మీ. భజనవే జాగ్రేనదే నోరు' 'మీ పదపరాంగంబున్నదే నీరు' - అను పదబంధముల వలన ఈశతకము భగవదుద్దిష్టమని స్పష్టము.

నెల్లి మర్ల నివాసులగు భట్ట అప్పల
రాజగారివలన శ్రీ కృష్ణ నారాయణాచార్యుల
వారికి విజయరామ శతకము వందరివి
నూడు పద్యములు లభించినవి. వానిని వారు
కూర్చినాథకవి కృతులు - ద్వితీయసంపుట
మున ఆంధ్ర విజ్ఞాన వమితి, విజయవగ
రము - (1941) ఉదాహరించిరి. పద్యములివి.

‘స్వామిన్ గన్నది పూట, పుణ్యనది కై
వం జన్నదే బాట మీ
దామం బున్నదేపేట, భర్మనథ స
త్యంబున్నదే మాట, యే
నీమన్ వస్తునమ్మిదే భటులచే
జెల్వెనదే శోట. పెన్
మామిళ్ళున్నదే తోట, శ్రీవిజయ రా
మా: రామశీర్షాశ్రయయా:’

లోకరీతిని వెలార్చుచు, చక్కని వీతిని
బోదించుచున్నవీ హృద్యపద్యములు. కవి
లోకజ్ఞతను ప్రస్ఫుటీకరించుచూ, అతని
భక్తిభావనను వెల్లడిచేయుచున్నది. దీనిని
బట్టి ఈ శతకము అనుప్రాస రమ్యమని
యూహింపవచ్చు, వృత్తశతక మయ్యును,
విరీతవృత్తములో వ్రాయఁబడలేదని మిగిలిన
రెండు పద్యములవలన విశద మగును. పై
‘స్వామిన్ గన్నది పూట’ పద్యము కాత్మం
వృత్తము. మిగిలిన రెండును మత్తేభవిక్రీడి
తములు.

‘నములదెనది బారు, మీభజనచే
జాగ్రేనదే నోరు, గ్రీ
ష్ణములోఁ బారిన దేరు, సజ్జననివా
నంబున్నదే యూరు, రో
గము బాగ్రేనదే వేరు, మీ కదవరా
గంబున్నదే వీరు, ధ
ర్మముచేఁ గన్నది పేరు, శ్రీవిజయరా
మా: రామశీర్షాశ్రయయా:’
‘చునశోవంబితి లోభితే, వరుష వా
క్యప్రబోధకుల్ వందకే

దన శార్వణ్యము పావశీలునకే, కాం
తా బద్ధ మోహంబు జా
రునకే, నిర్మల సాధు వంచనవిధాల్
మూర్ఖాశికే, యమ్మహిన్
మనుజ స్వామికి ధర్మమా: విజయరామరా
మా: రామశీర్షాశ్రయయా:

లభ్య పద్య శ్రయ రచనా సంవిధాన
మొక్కటే. ఈశతకం పూర్తిగా దొరక్క
పోవడం దురదృష్టం. సమగ్రంగా లభిస్తే
కొన్ని చారిత్రక విషయాలు తెలిసేవేమో!
అని శ్రీ ఆరుద్రగారు అభిప్రాయపడినారు.
‘ఈ పద్యముల యొక్క శైలిని బట్టి చూచి
వచో శతకమంతయు హృదయానంద సందా
యకముగ నుండు ననుట నిశ్చయము’ అని
శ్రీ కర్త నారాయణాచార్యులవారును పేర్కొ
నిరి. సహృదయ శ్లాఘాపాత్రమైన దగుట
చేత ఈ శతకము బహుధా ప్రసిద్ధి నొంది
నది. అందుకు నిదర్శనము ఈశతకము వను
నరించి పుట్టిన మరి ఒండు రెండు శతక
ములు.

అజ్ఞాత కవి కర్తృకమగు ‘కేవల శతక’
మొకటి కళింగ ప్రాంతమున ప్రసిద్ధము.
ఇందును కేవలము అటు పద్యములు
మాత్రమే లభ్యములు. ‘రఘుపురినిలయేళ
రమేళ! కేళవా!’ అనునది ఈ శతకమకుటము.
ఈపద్యములును కడు మనోహరములు.
రచనా సంవిధానము యథాతథముగ విజయ
రామ శతకాను కరణమే! ఇది ఉత్పలమాలా
శతకము.

‘వాసవలేవిపూలు, మగ
వానికి లొంగని యాలు, నీళ్ళపై
వ్రాసిన వ్రాలు, దానమున
వానిఁ జెరింగని కేలు సంతతో
ల్లానములేని పేలు. బవ
రంబున రిత్తగుడా లడేలయా
శ్రీసతి మూర్తి మారముపు
రీ నిలయేళ రమేళ కేళవా!

కిరములేని శోట, మది
కింపుగఁ బాదని పాట, చేనికిన్
నీరములేని పూట, సథ
నీకులు పల్కని మాట. రస్తవి
స్తారములేని పేట, నిను
చాల దలంచని పూట, యేలయా!
శ్రీరమణీయ మారము పు
రీ నిలయేళ రమేళ కేళవా!’

విజయరామ శతక శైలి సంవిధానముతో
అజ్ఞాతకర్తృక చాటు వొండు లభ్యమగు
చున్నది.

‘హీనము లేకనే, జగద
మిద్దఱకున్ సరిపోకనే, సమా
ధానము రూకనే, దొరకు
దొలకు యెన్నగరాని మూకనే
మానము శోకనే, యొకరి
మర్మము లెంచుట యోర్వలేకనే
మానవ లోకమంద గుణ
మర్దన జామిపురీ జనార్దనా”

వీనిని బట్టి విజయరామ శతకము నాడు
ప్రచుర ప్రచార ప్రళస్తులను పొంది, కవి
పండితులను సహితము ఆకర్షించినదని
పేర్కొన వచ్చును.

శైలి లాలిత్యమును, రచనా సంవిధాన
మును, బట్టి పరిశీలించిత విజయరామశతకము
సరసమై, సరళ శబ్దబంధురమై, అనుప్రాస
నుందరమై యొప్పుచూ, సహృదయ హృద
యైక వేద్యమై, అమందానందకరమై
యుండెనని భావింపవచ్చును. శతకము
పూర్తిగ లభ్యము కాక పోవుట సాహితీ
విపాసువుల దురదృష్టము.

5. పితాపుర సంస్థానంలో మణిపూస

శ్రీ దేవులపల్లి సుబ్బారాయశాస్త్రి

—డా॥ శివరెంక ప్రకాశరావు

అందరి కవితామఠర్లిని ఆదికవి నన్నయ కాలంనుండి నేటిదాకా ఎందరో మహానుభావులు అందరిం ఎక్కించి ఊరేగిస్తూనే ఉన్నారు. ఎన్నో సుస్థాయి సంస్థానాలూ కవులకు చేయూతనిచ్చి పరిపోషిస్తూనే వున్నాయి. అలాంటి సంస్థానాలలో వీరికాపురం ఒకటి, కళలకు అది అదనపు, కళాకాయలకది నిలయం, కవులకూ, పండితులకూ ఒక ఆలయం. ఆవటవృక్షాన్ని ఆశ్రయించుకొని తమ కవితారతను పుష్పించు జేసుకొని అజరామరకిరీ నర్తించుకొన్న కవిశేఖరుల్లో దేవులపల్లి సుబ్బారాయశాస్త్రిగారొకరు.

కొండివ్య వగోత్రోద్భవులైన వీరి తండ్రి వేంకటకృష్ణశాస్త్రియ. తల్లి వెంకమాంబ. తమ్మనశాస్త్రి వీరు సోదరుడు. సుబ్బారాయశాస్త్రిగారు పితామహులైన సీతారామశాస్త్రిగారివద్ద అక్షరాభ్యాస మొనర్చుకొని కాలిదాస శ్రయ్యాన్ని అభ్యసించారు. పితృసోదరులవద్ద మిగిలిన సంస్కృత కావ్యధ్వయాన్ని, నైషధాన్ని, కొన్ని చంపూపుష్పి, అలంకారశాస్త్రాన్ని, పద్యాంత బొమ్మిడినీ, తర్క శ్రేణుల బాలనూ, నాటకాలనూ జ్యోతిశాస్త్రాన్ని, అధ్యయనం చేసి అష్టావధానులుగా కళావధానులుగా పేరొందారు. వీరికాపుర సంస్థానానికి సహజాలంకారంగానేకాక, శ్రీ గంగాధర రామారాయ మహారాజు వారికి చాలా పన్ని పోతుంటారు. 1882 లో 'రావు వంశ ముక్తావళి'ని రచించి రాజువారికి అంకితమిచ్చారు. దానికి తన్మయం చెందిన రాజు వారుతనరాజ్యాన్నే శాస్త్రిగారికి దానం చేశారు. కాని అల్పనంతోపూలైన సుబ్బారాయశాస్త్రిగారు రాజ్యాన్ని తిరిగి రాజువారికే సమర్పించి వారిచే స్థానికతంత్ర వీరికాపురం గాంగ్లేయ ప్రధాన

పాఠశాలలో సంస్కృత లోపాధ్యాయుడుగా చేరారు. 1890 లో రాజువారు మరణించిన వందసంవత్సరాలలో శ్రీకృష్ణదేవరాయల నిర్మాణానంతరం విలసిందిన పెద్దవరం.

శతరేఖినీ వద్య నందాన మరసి మా
యలు రటించు నెయ్యమానఁ బలికె
నెలమి వంశావళి గృతి గాఢా వంశంబు
చిగిరించె ననుచు మోక్షించి పొగడె
పృథుల సింహాసనం బెక్కించి రాజ్యంబు
మీదే యటంచు నర్మిలి నొసంగె
కొమరు విద్యాభ్యాస గోష్ఠిఁ జిరంజీవి
మీ శిష్యుడంచుఁ బేర్చుని వచించె
ప్రథిక దేవులవలి సుబ్బారాయశాస్త్రి
అనద్యా స్థాన విద్వాంసుడనుచుఁ బలికె
నట్టి శ్రీరాజు రామ రాయాధినాథు
నామమున కంపె దైవమేమందు నకటఁ

అంటూ వాపోయారు శాస్త్రిగారు. అంతే కాదు. తన ఉపాధ్యాయ పదవివికూడా త్యజించారు.

శాస్త్రిగారు రచించిన గ్రంథాలలో "మహేంద్ర విజయం" ప్రసిద్ధమైంది. ఇది ఆరాధ్యసాలతో పూర్తిగా ప్రబంధ లక్షణాలను పుటికిపుచ్చు కొన్నది. దీనికిమూలం శ్రీహృదయైవరత్త పురాణంలోని ఉపమాకామాహాత్యం. అయినప్పటికీ ఇంద్రుడు వద్దభ్రష్టుడై తిరిగి విజయం పొందడమనే ఇతి వృత్తాన్నే దీనిలో స్వీకరించారు శాస్త్రిగారు. మొదటి రెండవసారి సోమకాసురవధ, తదవతి మూడవసారి సాలలో ఇంద్రకథ, చివరి దానిలో శ్రీరామహేమ వర్ణించి దీనికి "మహేంద్ర విజయ" మనే పేరుంచారు.

విష్ణు దర్శనానికి వెళ్ళిన మహేంద్రుడు శతమబుద్ధినే గర్వాన్ని ప్రకటించడంతో లక్ష్మీకుమారి కమమర గయాకు. నితాళి తిరిగి వచ్చిన ఇంద్రుడు మహాభ్రష్టుడై కుడై బ్రష్టుడయ్యాడు. దాంతో పళ్ళానన్ను దేవహస్పతిని వెంటబెట్టుకొని హరిని కరణుకోర దానికి వెళ్ళాడు ఇంద్రుడు. కాని సురగురు దికి దర్శనమిచ్చిన వైకుంఠ నాథుడు పురం దరుడికి కనబడలేదు. విన్నుడయ్యాడు ఇంద్రుడు. దేహస్పతి వేడుకోయింది లక్ష్మీపతి బలిపీఠమడచి శచీకథకి మళ్ళీ ఇంద్ర వదలింది కట్టి బెట్టాడు.

చివరి ఆశ్వాసంలో శ్రీరామహేమను తెచ్చేకొన్ని కథలతోపాటు కళింగరాజు కుమార్తె వృత్తాంతం. వీరికాపురాదీకుల వంశనామోత్పత్తి వివరించ బడ్డాయి. నారదుడికి కూడా ఉపమాక శ్రీరామలోకాని తారక జపసిద్ధి కల్గి లేదనడం ఒక విశేషం. అంతే కాదు. ఒంటి మామిడియే ముని వాసమషి రామకమూ పాడు శ్రీహృదయాక్షమని రావి అనీ, గోదాతా తల్లిదండ్రులు పుల్లవూరకల్లే అనీ కొన్ని ప్రత్యేకతలూ. ఇతివృత్తంలో ముఖ్య పెద్దదం తన శత్రుశిఖరుని విడదీసినా.

ఈ ప్రబంధంలోని శైలి సరస్వతీ పదభూయిష్టమైనప్పటికీ సుకుమార సుందరంగా, సులభ సాదృశ్యంగా ఉన్నది.

ఉదాహరణలు:-

'తన రిరద్రాది మరబ్బుతుందునిఁ బయక
కల్లోల మాలాభృష
ద్దనా ముక్తావళి దారుతోరణంబు
సత్కా దంబినీ బోయ మా
న ని లాంతా చదవరత మేంబవ గళ
నరతాగుటానరతతో
తన శయ్యాంతర కాయ భక్త గణ సం
కర్మలు నొక్కుముడిన్. (4.32)
ఇత్యాదులు పేర్కొనవచ్చు.

శాస్త్రిగారు కవనంలో కబ్బరికాయలు అక్షరయంత్రంగానే కోరిల్లు తాయి.

ఉదాహరణకు -

'శలశీ హృత విరజామల,

జలశీకర వేక రచిత సంస్కర శాంచ
ద్దలశీతలకులనీ వన,

తలనీమమెలంగుము క్తతకులం దెపుడున్'

(9-14)

అనేది గైకొనవచ్చు.

అలాగే వీరి ఉపమానాలు అనుపమానాలు
అనడానికి.

'పిల్లి పొర్లించి త్రావిన పాలకుండనా

నమృతకుండము కూన్యమై తనరై

మానెచట్టవు నేల నుయినాగ మరగవి

పొడుగు తయోహీనముగను దోచె

తెలిది గూండ్లిదిన మాకులువోరె గల్పిన్పు

క్షములు నిష్పలములై కాననయ్యె

మండువేనవి నాటి మడుగునా మిన్నేటి

యనలెండి వీటలై యడుగు జూపె'

(8-102)

ఇత్యాదులను చెప్పవచ్చు.

వీరి వర్ణనలు ఎంతో న్యూనావసరంగా

బొమ్మకట్టబట్టుంటాయి. ఉదాహరణకు -

'వట్టు బుట్టముఁ జాట్టినట్టి దోడి కిరంబు

పై నొప్పు నక్షయ ప్లాతినోకటి

యరుకక్షములలోని తిరునామముల వుస్త

కమునను దాళన్మౌనమున రెండు

జిడ్రకుటి ప్రాంతకునక వీరిని గుడి

తేలఁ దార్చిన తిరుకొల నొకటి

దా చేతి దారు ఖండపుఁ దాళయగి రెండు

స్వత్రుతీ కంబులఁ బదియని రెండు

రమణ వస్త్రాదకోర్వ వుండ్రములు దమకు

వమర నత్యర్థ వైష్ణవత్వము మట్టిల్లి

వికిర మెత్తంగ సాతాని ఏందు దిలుగుఁ

దగ ధనుర్మాన వాసరాంతముల వపుడు'

(2-100)

అనేది అధునిక కవుల సంక్రాంతి

వర్ణనలకు మారదర్శక మవిపిస్తుంది.

కావ్యగారి ప్రేమహేంద్ర విజయం తరువాత

రామరాయ విలాసమనే ప్రబంధం, మండి

శ్వర కుమారశతకాలు, మల్లాదిత వాసువాదం
పేర్కొన తగ్గవి.

వీటినుండి మచ్చుకు -

"తమ్ముల నెమ్మిగ్రమ్మ దవు

దవ్వలఁ గన్గొని సన్న చేసి వా

ర్వమ్ములఁ గూర్చఁ బందిరిరె

వచ్చిరె సాదులు స్వారికేగవె

య్యమ్మున మమ్మరమ్మునుట కా

యిటు వచ్చితిరంచు నుండ మో

దమ్మునఁ జిప్పి మన్మలను దండకు

రండని యవ్వ నవ్వయిన్'

అనేది రామరాయ విలాసం నుండి,

'వినయంబే మగుణం బగుంబరులకుం

ద్రేమంబు వుట్టించిలా

ననముం తెందును మెప్పు చేర్చి

బహుదా లాభంబునుం బొందు థ

క్రిని నందించి సమర్పలంగొనును

వీరివిచ్చించి మేలందన్'

పునెబుల్గాన జగవఁ దాద్యక

గుణంబుంగాన మందేక్షరా

అనేది మందేక్షర శతకం నుండి పేర్కొన

వచ్చు.

కావ్యగారు గొప్ప శ్రీరామ భక్తులవడానికి

'వదనే మృదు మందహాసరీతిం - వదనే పత్య

కథా ప్రసంగలోలం - నయనే సదయా

రసం - పుమాంసం చరణే చేతనికాళ్ళచూర

మీదే' వంటి శ్రీరామ కందాక శ్లోకాలు

దాయి.

అలాగే:-

"కాంతాకవ ప్రచయ పుష్పసుగంధి గంధ

బుద్ధి భ్రమ ద్రుమర కర్పర కందరాయ

గంధర్వ యక్షమరనిద్రకిరీట కోటి సం

మట్టి ఘృష్ట చరణాయ నమశ్శివాయః అనే

మల్లాదిత వాన్ని.

'శ్రీకరకామినీకవ కరీతనుమ

ప్రచయోరు పౌరథ

స్వీరణ ద్రుమర విభ్రమ

కర్పర కంఠకాంతిన్

వాక సదుత్తమాంగ మకు

టాగ్రవిభుట్టవ ఘట్టికాంమి వీ

శీ క మనీయమూర్తికి ఘటించెద

వందన మిందు మోక్షిన్'

ఇత్యాదిగా అనువదించడంలో కవి ప్రతిభ

ద్యోతక మవుతుంది.

అకుధరాకవిత్వం చాలా చచ్చగా ఉంటుం

దనే మాటకావ్యిగారి పట్ల నిజంకాదు. అవ

ధాన సమయంలో వారు చెప్పిన కవికలో

శయ్యకూ, అలంకార సంయోజనకుం ఏలో

వం కానరాదు. రసస్ఫోరకంగా, గంగవిర్జ్వర

సద్భగ్దారాళంగా కొనసాగడం గమనించతగిన

విశేషం.

ఇందుకు, కవుల చర్చల నందర్పంతో

'రసమా తనురుచి జితసా

రసమా వదనంబు వనధరసమాహిత సా

రసమా సమాకచము సా

రసమా నడనుడుపులమృత రసమా చెవికిన్

అనడాన్ని.

వర్ణనలు చేసేనట్లున 'మూన్లెల్లెడెడ

'దీపం' గూర్చి.

'దీపచంద్రమ పోర్య్యదే

దీపఏవ హిదీపి మాన్

విభేతి తమ సక్పంద్ర స్తమోదీ

పాద్మితేతియత్'

అనడాన్ని.

మహాసు పార్థసారథి గుడి తలుపులు

మూసి ఉన్నసందర్భంలో పార్థసారథియై

నందుకు దేవుడు సిగ్గుపడుతున్నాడంటూ

'సామిన్ పార్థకురంగ చోదన

కళాక్షిప్త క్రియాంజ్ఞుః

వీనస్తంకిము గర్భ మందిర తరే

బద్ధాకవాట ద్వయం

తరువాయి 15వ పేజీలో

6. సూరి హృదయంగమములు - 1

'రాషాప్రవీణ', 'విద్యాప్రవీణ'

D. M. S. మహదేవుడు, M. A., (సంస్కృతం)

చిన్నయనూరి చాలవ్యాకరణ మన 'కుటుచిలు కడు నడు నిడు శబ్దంబుల అడల కచ్చు పరంబగునపుడు ద్వయ క్తటకారంబగు' - సంధి - 12. అని నూత్రించెను. 'కుటు-నడు-' మున్నగు శబ్దములందలి అకార దకారములకు ద్వయ క్తటకారాదేశము విధించుట దీని ప్రయోజనము. కాని ఇందలి 'అచ్చుపరమగునపుడు' అనువశము విమర్శనా సహజమై పలువురు విమర్శకుల వేటు వేటు అభిప్రాయములకు పోతువగుచున్నది. ఇది రెండువిధములుగా గుర్తింపఁదగును.

నూత్రమున అడల ద్వయ క్తటకార విధికి 'కుటు' మున్నగు శబ్దములలోని ఉకారరూప అవ్యవహితాచ్చరకత్వమో? లేక 'ఉసురు' మున్నగు శబ్దములలోని పరపదాది వ్యవహితరూపాచ్చరకత్వమో? ఏదినిమి త్తము? అను అభిప్రాయ ద్వైవిధ్యములో పలువురు పండితులు పరపదాద్యచ్చునే అంగీకరించివారు. అట్లు కానిచో 'కుటు' 'నడు' మున్నగు పదముల స్థితిలోనే ద్వయ క్తటకారక కలుగుచుండును కావున 'ఉసురు' మున్నగు

పరపద సహిత ఉకారరూపములకు (సమాస రూపములకు) ప్రయోజన ముండదు కదా!

ఈపక్షమున యుదులలోని ఉకారము పరిపదాద్యచ్చు పరమగుటకు వ్యవహితమై ద్వయ క్తటకార విధికి విరోధము కలిగింపదా? అని శంకింప నవసరములేదు. ఏలనగా 'యేననాశ్శధానం లేనవ్యవహితేపి' అనుపరిభాషప్రకారము 'దేనితో వ్యవధాన మపరిహార్యమో దానితో వ్యవధాన మున్నను కార్యము ప్రవర్తించును. అని ఖంటా వధము సమన్వయించినది. నూరి యిచ్చిన అత్యుత్తమలే ఈపక్షమునకు ప్రయోగములు. కాని 'అడుగు త్రొక్కనేల? కాలుకడుగనేల?' అను నట్లు 'ఉకార వ్యవధాన ముండునట్లు నూత్రించుటేల? మరల దానిని పరిభాషచే సమర్థింప నవసరము కలిగించుటేల? అను శంక కలుగక మానదు.

ఇంక యొడటిపక్షములో 'కుటు' మున్నగు శబ్దములకు ఎట్లునూ ఉకార రూపాచ్చు పరమయొన్నను మరల అచ్చుపరమగునపుడు అని చెప్పుటవ్యర్థమై ఈవిధి సమాసములందు అబద్ధ్యులై పదపరకత్వమునందే సిద్ధించునని జ్ఞాపక చేయును. ఇందలి అత్యుత్తమలన్నియు సమాసగతములే. అసమాసములలోను, అపదాది స్వర పరకత్వములోను ఈ విధి యుండదు' అని వారి భావము. సత్యమే. ఇందు జ్ఞాపక వద్దలి లేదని కొట్టివేయఁదగినదికాదు. జ్ఞాపక చతుష్టయము నన్వయించుట వైయాకరణ సుప్రదాయమే, కాని ఈ పక్షముకూడ నూత్రకారసమర్థన పరమే కాని నూత్రకృత హృదయంగ

మము కాదు. ఏలయన 'నిర్జినానుంబుల కయుగాగమంబు కలుగదు' సూ. క్రియ. రీ. అను నూత్రములో 'ఈజ్ఞాపకంబు చేతనే నానుంబులకు ధాతుత్వవివక్ష యందు ఇంచుగాగమంబగునని ఎఱుంగునది.' అని జ్ఞాపక విషయమును యొట్ట యొడటగా పేర్కొన్న నూరి ఇంచు కూడ జ్ఞాపకాంశమున్నచో నూత్రము క్రిందనే తప్పక నూచించును కదా! ఎచ్చట నూత్రము వివరణ పాత్రమగునో, ఎచ్చట సందేహమునకు తావుకలుగుచుండునో, ఎచ్చట విశేషార్థ ప్రతిపాదకము కలదో అట్టియొడల అన్నిచోట్లను నూరి వివరించి చెప్పనే చెప్పెనుకదా! కావున ఈపక్షము చిన్నయనూరి హృదయమును ప్రకటించునది మూత్రముకాదు.

'మఱి ఈనూత్రమునకు విరోధములేని సమన్వయమేమి?' అను ప్రశ్నకు సమాధానము ఈనూత్రములోని ఒకపదము దాని స్థానమును మారుట యని చెప్పువలెను. ఎట్లనగా 'కుటుచిలు కడు నడు నిడు శబ్దంబుల అడల కచ్చు పరంబగునపుడు ద్వయ క్తటకారంబగు' అనికాక 'కుటు చిలు కడు నడు నిడు శబ్దంబుల కచ్చుపరంబగునపుడు అడలకు ద్వయ క్తటకారంబగు' అని ఉండవలెను. ఇందు 'అడలకు' అను పదము 'ద్వయ క్తటకారంబగు' అను విధేయాంశమునకు అవ్యవధానముగా ముందున్నచో ఈ చర్చకు స్థానమేలేదు. ఇదియే నూరికి సమ్మతము. ప్రథమమున ఇట్లే ఉండియుండెనేమో? ఎవరి ప్రమాదము వలననో ఇట్టి మార్పు సంభవించెనేమో! నూరి తనదేయగు శబ్ద అక్షరసంగ్రహములో 'కుటు చిలు గడు నడు నిడుల అడలకు ద్వయ క్తటకారంబగు' శబ్దం సం. 2వ ప. నూ 18. అనియే నూత్రించియుండుట గమనింపదగినది. ఇదియే నూరిహృదయంగమము.

•—•

14వ పేజీ తరువాయి

అనుత్వ చ్చరితం జగత్తు విదితం

కౌవానవేత్తి న్నుటం

సావృత్తిపవ పార్థసారథి

విరోధక్రామర త్యైలయ'

ఇత్యాదిగా వర్ణించడాన్ని పేర్కొనవచ్చు.

ఈ విధంగా అవధానిగా, వండితునిగా, విహంగింప కర్తగా ముద్దురాయ కాస్త్రీ గారు అంద్ర కవిత్వ చరిత్ర పుటల్లో ఒక వ్యముని స్థానాన్ని సంతరించు కొన్నారు.

—•—•—

కొప్పరపు సోదరకవుల సమస్య పూరణ.

— పోలేపెద్ది రాధా కృష్ణమూర్తి, ఎం. ఏ., ఎం. ఫిల్.

కొప్పరపు సోదరకవుల పేరుతో ప్రసిద్ధిచెంది, తమ జీవితాలను వాణిజరణార్థ వశో వివిధరీతిలకు చేసుకున్న మహావీరులు శ్రీ కొప్పరపు వేంకట సు బ్బ రా య క వి (12-11-1885 నుండి 28-3-1982), శ్రీ కొప్పరపు వేంకట రమణకవి (30-12-1887 నుండి 21-8-1942). వీరు గుంటూరు జిల్లా నరసరావుపేట తాలూకా కొప్పరం గ్రామ వాస్తవ్యులు. కొప్పరపు వేంకటరాయ నుబ్బమాంబా దంపతుల కుమారులైన వీరు శ్రీరామగురు రామకృష్ణకావ్య, శ్రీ పోతరాజు రామకవి మొదలైన వారి వద్ద విద్యాభ్యాసం చేసి, చతుర్విధ కవిత్వా విశారదులయ్యారు. అనేక ప్రబంధాలు, శతకాలు రచించారు. ఇంటికవులై రెక్కకు మిక్కిలిగా అష్టావ దానాలు శతావధానాలును నిర్వహించి, వారి సరస్వతి, అకుకపిండ్ర సింహ, కుండిన కవి హంసాది విరుదులను పొందారు. వీరు పూరించిన అనేక సమస్యలలో కొన్నింటిని ఈ వ్యాసంలో పరామర్శింతును.

ఒక సారి సోదరకవులు మద్రాసుకు వెళ్లిన సందర్భంలో సతరో వున్న శ్రీ కాసుకొలను శ్రీనివాసరామారావుగారు. 'కామిని పాదనూ పురము లంగున మ్రోగదు హేతువేమొకో?' అనే సమస్య విచ్చి, దీనిని ఉత్పలమాలలో గాకుండా వేతే ఛందంలో పూరించ వలసిందిగా కోరారు. దానిని సోదరకవులు అంద మైన కందంలో ఈ విధంగా పూరించారు. తన తొలి కృత్య మితరులు గనకుండఁ బిదింబుఁ జాడైఁ గాళ్ళకిపుడు, కా మిని పాదనూపురము లం గున మ్రోగదు హేతు వేమొకో యననేలాః ఒక ప్రి కాలికున్న అందె నవ్వడి చేయ టం లే దని సమస్య. ఒక తొలిద తన

విచ్చియుడి వద్దకు వెళుతూ కాలి అందె నవ్వడి చేస్తే తన గుట్టు రట్టవుతుందేమో! అనే భయంతో ఆ అందెచుట్టూ కాలికి గుడ్డ కట్టింది. అందువలన ఆమె కాలి అందె నవ్వడి చేయటం లేదని పూరణ.

ఈ పూరణలో వున్న విశేష మేమిటంటే, ఉత్పలమాల పద్యపాదాన్ని కంద పద్యంగా మార్చటాని కవకాశ మున్నది. పమస్యలోని మొదటి అక్షరాన్ని కందం రెండవ పాదం లోని చివరి అక్షరంగా చేసుకొని కంద రచన చేయవచ్చును. ఇతే, ప్రతి ఉత్పల మాల పాదాన్ని కందంగా మార్చటం కుద రదు. ఉత్పలమాల సమస్యలోని 9 వ అక్ష రంగా ఏ హల్లు వుంటుందో, 12 వ అక్ష రంగా అదే హల్లు వుండాలి - ప్రాసకోసం. సమస్యలోని 11వ అక్షరం ఏది వుంటుందో, 20 వ అక్షరం దానికి మిత్రమైన అక్షర ముండాలి - యతికోసం. ఉత్పలమాల సమస్య చివర కవి 11 0 0 గణాన్ని అదనంగా వ్రాసుకోవాలి. గర్భకవిత్వాన్ని గుఱించి జీవితంగా తెలిసిన వారికి మాత్రమే ఈ రహస్యం తెలుసుంది. ఇంత ఆలోచనా శక్తి కలవారు కనుకనే సోదర కవులు ఈ సమస్య సరిపోకగా పూరించగలిగారు.

మరొకసారి సోదర కవులు "గరుడుడు గణపతికిఁ దండ్రీ గావరె జమ్మి!" అనే పమస్యను పూరించవలసి వచ్చివది. గరు త్మంతుడు వినాయకుడికి తండ్రీ అవుతా డని భావం. ఇది విదూరం, అర్ధ రహితం. సోద రకవులు ఆ సమస్యకు ముందు 'సా' అనే అక్షరాన్ని చేర్చి, సమస్యను అర్థవంతం చేశారు.

హరుడు గణపతికిఁ దోలెన్, సరసి జాజిండు నానిఁ మృనాళుఁ బలెన్ గురుకిరిఁ గన్న యా సా గరుఁ దుడుగణపతికిఁ దండ్రీగావరెఁ జమ్మి:

కవులు వినాయకుడికి లాగా, విష్ణుమూర్తి బ్రహ్మదేవుడికి లాగా, సాగరుడు ఉడుగణ పతికి - నక్షత్రసమాహాని కదివతియైన చంద్రుడికి తండ్రీ అవుతాడు అని పూరణ. (సా)గరుడు + ఉడుగణపతి. అవి పదచ్ఛేదం చేసుకోవటం సోదర కవుల ప్రజ్ఞకు నిదర్శనం. అప్పుడు సమస్యలో గరుత్మంతుడూ వుండడు, వినాయకుడూ వుండడు.

'పరిమూఁ దినం దగునె చూత పరిమూఁ దోలెన్' ఈ సమస్యను దమయంతి కథా వరంగా పూరించ వలసిందిగా సోదర కవుల నొకరు కోరారు. 'వలదును మూమిది వండు లాగా తినగలమా?' అని దీని భావం. ఇం దులో విదూరమే మున్నది; ఎటులేదు. కాని, అదే సమస్య. దానిని సోదర కవులు ఈ విధంగా పూరించారు.

నల నామ మొనర న్ముగ నలుని వరించరిగ నెట్లు నాకొనఁ గూడున్. పరి మనిన మాత్ర ముకా పరిమూఁ దినం దగునె చూతపరిమూఁ దోలెన్.

దమయంతి నలమహారాజులో 'రాజా! నేను నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను. నువ్వు అశలు దిని - అగ్నిదేవుడిని - వరించవలసిందిగా నన్ను కోరుతున్నావు. అతని పేరుతో నీ పేరు లాగానే 'నలుడు' అనే మూడు అక్షరా లున్నంత మాత్రాన నే నతని నెట్లా వరించ గలను? 'ముక్తాఫలము' - ముత్యము - అనే పేరులో పరిమూ అనే అక్షరాలున్నంత మాత్రాన ఆ ముత్యాన్ని మామిడి వండు లాగా తినగలమా అన్నది సమస్య. ఆ కవులు సమస్యకు ముందుముక్తా అనే రెండక్షరాలు చేర్చటం వలన ఆ సమస్య విడి పోయింది.

ఈ విధంగా కొప్పరపు సోదరకవులు అనేక సమస్యలను మంచి సమయస్ఫూర్తితో రసభరితంగా పూరించి, 'శివితావుట్టి పోదరు కవుల యిల్లు' అనే పండితోక్తిని శ్రవ్యక్షర సత్యం చేశారు.

అవ్యయ ననఘ ననంతశక్తిని బరు
 లై నట్టి బ్రహ్మరుద్రామరేంద్ర
 వరులకీర్తనఁజై న వాని సర్వార్థకు
 జ్ఞానస్వరూపు సమాన రహితు
 వరదుని జగదుద్భవస్థితి సంహార
 హేతుభూతుని హృషీ కేశునభవు
 బ్రహ్మ చిహ్నంబులై పరగు సుజ్ఞాన శ
 త్వాదుల నొప్పు బ్రహ్మంబు నీశు
 నజ వడూర్ని రహితు నిజయోగ మాయావి
 మోహితాభలాత్ము ముఖ్య చరితు
 మహిత తేజ నాది మధ్యాంత హీనునిఁ
 జన్మయాత్మునిను భజింతు కృష్ణ!

నామాలోచన 3,4,5,6,7,8,9,10,11 వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20,12,15,15,15,15, 20
 రూ. లు ఎం. ఓ. చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి రిజిస్టర్డ్ పోస్టులో పంపగలము. వి. పి. వద్దతిలేదు.
 - సంపాదకుడు.

అద్రసు:—

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి,
 రైల్వే కలుగు లెక్కరదు, వి. టి. కె. కాలనీ,
 6-4-24, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజనగర్),
 రాజమండ్రి-1.

